

Yttrande – En effektivare plan- och bygglovsprocess (SOU 2013:34)

Presentation

Sveriges Hembygdsförbund, SHF, är riksorganisation för 26 regionala hembygdsförbund och nära 2 000 hembygdsföreningar med omkring 430 000 medlemmar. Hembygdsrörelsen förenas i ett intresse för lokalsamhällets kulturmiljö. Förutom förvaltningen av 1400 hembygdsgårdar är hembygdsföreningarna ofta aktiva i frågor som rör lokala plan- och byggfrågor. En naturlig utgångspunkt är att samhället ska utvecklas med kunskap om historien. Kulturlandskapet bär minnen av svunna tider som lätt kan raderas ut vid bristfällig planering av nybyggnation. SHF vill rikta en stående uppmaning till kommuner, länsstyrelser, fastighetsägare och civilsamhällets olika intressegrupper att dra nytta av den kunskap som hembygdsföreningarna samlar om platsens historia och identitet.

Allmänna om utredningen

SHF uppfattar att utredningen präglas av en underliggande strävan att underlätta för nybyggnation i storstadsområden. Vi är medvetna om att områden med stark tillväxt och inflyttning sätter hård press på en fungerande planprocess och utesluter inte att det är nödvändigt med förändringar i PBL för att underlätta nybyggnation. Vi inser t ex behovet av att lättare kunna upphäva gamla planer. Men nu gällande lagstiftning infördes så sent som 2011 och vi ifrågasätter att man så tidigt som 2014 vill införa ytterligare förändringar på grundval av en utredning som genomförts på mycket kort tid där remisstiden trots tidigare känd kritik förlagts till sommarmånaderna.

Hembygdsrörelsen omfamnar gärna principen om lokalt inflytande över beslut som rör kulturmiljön, men SHF befarar att utredningsförslagen riskerar att öppna för godtyckliga och ogenomtänkta beslut med negativ verkan för kulturmiljövärden. Bakgrunden är att flertalet små och medelstora kommuner saknar egen kulturmiljökompetens och staten har genom länsstyrelserna och deras kompetens därmed en viktig roll som bevakare och försvarare av kulturmiljöintresset, och då inte endast inom de utpekade riksintressena. SHF känner en oro för att skyddet av lokala vardagliga miljöer kommer att försämrats med utredningens förslag.

Vi vill även hänvisa till de nya statliga kulturmiljömålen som ska främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser,
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Målen ska fungera som vägledande även för kommunernas kulturmiljöarbete.

SHF:s synpunkter

- Vi instämmer generellt i analysen att man ska ta hänsyn till de statliga intressena på ett tidigt stadium för att förenkla och påskynda planprocessen
- Vi anser att områdesplanerna bör vara mer detaljerade för att det ska gå att se på vilket sätt kulturmiljövärden påverkas och ge bättre underlag för medborgarinflytande
- Vår uppfattning är att staten även fortsättningsvis måste ha möjlighet att ompröva kommunala beslut om detaljplaner enligt 11 kap § 10 andra stycket 1-2 PBL. Länsstyrelserna ska ha möjlighet att ingripa för att kunna hävda kulturmiljöintresset. Ett viktigt skäl är att många kommuner saknar tillgång till egen kompetens inom kulturmiljöfrågor
- Vi anser inte att frivilliga detaljplanebestämmelser ska upphöra automatiskt efter genomförandetiden eftersom dessa bestämmelser är viktiga som stöd vid förändringar inom kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.
- Vi motsätter oss förslaget att områdesbestämmelser tas bort, eftersom det är här som kommunen kan ta hänsyn till kulturvärden genom att reglera bygglovsplikt och markanvändning.

Ang. medborgarinflytandet

SHF ser det som en grundläggande princip att medborgarna har inflytande över sin egen vardagsmiljö, såväl förhållanden i den egna fastighetens närhet som kvarteret och stadsdelen. Vi anser att medborgarinflytandet behöver utvecklas, vilket är linje med det andra statliga kulturmiljömålet. Detta är särskilt viktigt i samband med större förändringar. Utredningen pekar på områdesplaner som lämplig plannivå för medborgarinflytandet. Det är viktigt att dessa inte upplevs som allt för övergripande för att beröra allmänheten. Hembygdsföreningar och annat föreningsliv som företräder allmänintresset i lokalsamhället har lättare att bidra på



ett konstruktivt sätt om de får möjlighet till insyn och samråd på ett tidigt stadium i planprocessen, istället för att inse att man berörs först när spaden ska sättas i marken. Men det förutsätter konkretion, det bör vara möjligt att identifiera hur den egna fastigheten berörs i planen och hur kulturmiljövärden påverkas i den omgivande miljön.

Vi vill understryka behovet av att man utvecklar formerna för medborgarinflytande eftersom vi tror det har betydelse för möjligheten att involvera bredare grupper av medborgare. Inte minst bör ny teknik ge ökade möjligheter.

SHF avstyrker utredningens förslag att utställningen ska avskaffas och att kravet på samråd reduceras till att kommunen själv får avgöra hur det ska genomföras och redovisa detta. Det bör alltså framgå av lagen att kravet på samråd i detaljplaneärenden omfattar berörda sakägare.

För Sveriges Hembygdsförbund

Jan Nordwall
Generalsekreterare